

DOI <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2024.4.15144>
УДК 378.147.018.3:378.6:61

А. Г. Шульгай¹

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2145-5851>

В. П. Польовий²

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4345-9802>

Б. В. Петрюк²

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1873-9551>

А. Я. Господарський¹

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9394-26751>

¹Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

²Буковинський державний медичний університет

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

A. G. Shulhai¹, V. P. Polovyi², B. V. Petryuk², A. Ya. Hospodarskyi¹

¹Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine

²Bukovyna State Medical University

SOME ASPECTS OF DISTANCE LEARNING IN A MEDICAL UNIVERSITY

Анотація. Євроінтеграція нашої держави торкається всіх сфер життєдіяльності суспільства. Зокрема, вона передбачає входження України у науковий та освітній міжнародний простір. Безумовно, це змушує здійснювати модернізацію системи освіти відповідно до сучасних вимог. Стрімкий прогрес педагогічної та медичної науки зумовлює пошук і впровадження нових ефективних технологій у систему отримання знань. Реалізація системи медичної освіти в сучасних умовах, можливості щодо її реформування, проблеми, зумовлені потребою у підвищенні рівня підготовки випускників медичних вишів вимагають нових більш ефективних підходів до організації та налаштування освітнього процесу.

Запровадження інноваційних технологій з елементами інтерактивності покликане забезпечити якісну підготовку лікаря-спеціаліста. Водночас через низку об'єктивних причин навчальний процес в останні роки має свої особливості. В освітню систему була запроваджена дистанційна форма навчання зі своїми перевагами та недоліками. Деяким викладачам, перш за все старшого покоління, було дуже непросто адаптуватися й звикнути до нових особливостей навчального процесу. Таким чином, виникає протиріччя, адже кінцеве завдання викладача залишається незмінним – створення оптимальних умов для всебічного розвитку студента-медика, його становлення як висококваліфікованого фахівця.

Ключові слова: освітній процес, дистанційна форма навчання.

Abstract. The European integration of our country affects all spheres of society. In particular, it involves Ukraine's entry into the international scientific and educational space. Of course, this makes it necessary to modernize the education system in accordance with current requirements. The rapid progress of pedagogical and medical science leads to the search for and implementation of new effective technologies in the system of knowledge acquisition. Implementation of the medical education system in modern conditions, opportunities for its reform, problems caused by the need for higher level of training of medical graduates require new and more effective approaches to the organization and adjustment of the educational process.

The introduction of innovative technologies with elements of interactivity is intended to ensure high-quality training of a specialist doctor. At the same time, for a number of objective reasons, the educational process has had its own peculiarities in recent years. The educational system has introduced distance learning with its advantages and disadvantages. Some teachers, especially those of the older generation, found it very difficult to adapt and get used to the new features of the educational process. This creates a contradiction, because the ultimate task of a teacher remains the same: to create optimal conditions for the comprehensive development of a medical student and his/her formation as a highly qualified specialist.

Key words: educational process, distance learning.

Вступ. Сьогодні однією з найбільш популярних тем для обговорення в галузі вищої освіти є дистанційне навчання. Зокрема, постійно трива-

ють дебати щодо його переваг і недоліків. Багато наукових робіт із педагогіки та окремих досліджень присвячено вказаній тематиці. Результати впровадження даної форми навчання, різні ініціативи у співпраці МОН України з компанією Google спрямовані на поліпшення практичних

© А. Г. Шульгай, В. П. Польовий, Б. В. Петрюк, А. Я. Господарський

навичок викладачів та впровадження нових цифрових платформ, адаптацію Google Classroom для закладів вищої освіти. Таким чином, поступово та методично відбувається підготовка як суспільства загалом, так і безпосередніх учасників навчального процесу до впровадження нових освітніх форм.

Мета статті. Оцінити переваги та зважити недоліки дистанційної форми організації навчального процесу за сучасних умов.

Теоретична частина. Наприкінці 1990-х років із початком розвитку інформаційних технологій серед педагогів спостерігався значний рівень інтересу до дистанційного навчання. Поступово така освітня форма стала доступною та популярною в багатьох розвинених країнах. Унаслідок цього провідні навчальні заклади США, Великої Британії, Франції та Німеччини почали надавати унікальну можливість здобувачам знань отримати якісну дистанційну освіту, прослухати курс лекцій із будь-якої навчальної дисципліни, познайомитися з кращими викладачами, видатними світовими вченими тощо. Беззаперечною перевагою даної форми навчання було і залишається те, що студенти самі можуть вибирати викладача та лекцію у зручний для них час [5]. Указана форма освітнього процесу дає багато можливостей, оскільки ще більше переваг можна отримати в результаті поєднання традиційної та дистанційної форм навчання. Нещодавно у суспільному житті з'явився термін «цифровізація», що означає насичення електронно-цифровими пристроями, засобами, системами, а також налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними. Цифровізація освіти тісно пов'язана з проблемами отримання знань у сучасних умовах пандемії коронавірусу, коли навчальні заклади перейшли на онлайн-навчання [6, с. 7]. За таких умов контроль рівня компетентностей за традиційною системою навчання утруднений, адже неповною мірою виконує свої основні функції.

Існуюча практика оцінювання навчальних досягнень усереднює студентів, містить істотний елемент випадку згідно з теорією ймовірності, не заохочує до систематичної навчальної діяльності. Тому особливої актуальності набуває проблема розроблення та впровадження нових форм і видів контролю навчальної діяльності студентів та їх заохочення до нестандартних форм отримання знань. Можливості інформаційно-комунікативних технологій як інструмента діяльності людини і принципово нового засобу навчання призводять до появи нових методів, засобів, організаційних форм подачі й передачі знань, а також сприяють їх інтенсивнішому впровадженню у навчальний процес загалом [1].

Світова пандемія, під час якої виникає необхідність перебувати вдома, не залишила бага-

тьом педагогам жодного вибору, адже все сталося вкрай несподівано, без можливості проходження ними підготовчого періоду. У зв'язку із цим достатнього проміжку часу на перебудову професійної свідомості та планової підготовки до нового режиму роботи у незвичних умовах викладачам та студентам не було надано. Усе те, що раніше готувалося та впроваджувалося виважено, повільно та поступово, в останні роки доводиться впроваджувати швидкими темпами.

Однак не всі викладачі були готові одразу перейти на дистанційне навчання, оскільки значна їх кількість навіть теоретично не була підготовлена та не мала жодних практичних навичок роботи з новими освітніми платформами. Така необхідність використовувати нові технології, про які переважна більшість викладачів лише чула або читала, змусила їх швидко опанувати нові освітні можливості, вишукувати та опрацьовувати численні існуючі освітні ресурси, спонукала до освоєння цифрових навичок підготовки та проведення занять [4, с. 58].

Вимушена зміна звичного процесу навчання психологічно проходить навіть важче, ніж очікувалось, як для студентів, так і для викладачів. Про цей аспект дистанційного навчання відомо небагато, оскільки ґрунтовні дослідження у цьому напрямі предметно ще не проводилися. Викладач, який зміг би отримати кваліфіковану допомогу чи пораду, залишився сам на сам із вирішенням численних і нових для нього питань. До того ж викладач повинен допомагати студентам адаптуватися до незвичних умов проведення занять. Так, зокрема, аналізуючи спостереження за поведінкою студентів під час онлайн-занять, є можливість зробити висновок, що студенти старших курсів зазвичай краще сприймають таку форму навчання.

Незважаючи на те що ще у школі учні 11-х класів уже мали можливість займатися дистанційно, очікувалося, що, будучи студентами першого курсу, вони вже добре підготовлені до сприйняття такого навчання. Однак з'ясувалося, що така проблема залишається актуальною [3, с. 199]. Дистанційна форма навчання підходить насамперед старшокурсникам, оскільки вони самостійно можуть опрацьовувати більше матеріалу, а викладач лише виступає у ролі консультанта та модератора. Студенти першого курсу сприймають навчальний матеріал важче, оскільки їм не вистачає емоційного живого спілкування з викладачем та іншими студентами. Слід також зазначити, що викладачу значно більше часу та зусиль доводиться витратити на студентів першого курсу, приділяючи увагу їх адаптації, заохоченню до дистанційного навчання, умінню раціонально витратити час на занятті для виконання завдань, співпраці з іншими студентами, а також культури онлайн-спілкування [7, с. 35].

Дуже важливим складником дистанційного навчання є власне дисципліна, що викладається. Деякі предмети передбачають онлайн-лекції, під час яких студенти слухають інформацію та пишуть реферати. Специфіка викладання іноземної мови студентам полягає у тому, що більшість часу приділяється розмовній практиці, тобто спілкуванню з іншими учасниками навчального процесу. За умов дистанційного навчання непросто запровадити взаємодію «студент – студент» або «група – група» для проведення діалогу та групової роботи. Однак саме такі різноманітні та специфічні види робіт обов'язково використовуються під час проведення традиційних практичних занять. Ситуація ускладнюється ще й технічними особливостями, що пов'язані із затримкою відповідей, витрачанням часу на підключення та реакцію студентів. До того ж студенти навмисно чи мимоволі відволікаються, у зв'язку з чим доводиться повторювати питання, звертатися до кожного особисто, постійно контролювати їх присутність та якість Інтернет-з'єднання. Вищезазначені чинники призводять до того, що студенти ображаються, що не мають часу на відповідь, а викладач відчуває психологічний дискомфорт, що певний обсяг тривалості заняття був використаний неналежним чином. Виходить так, що дві години академічного часу практичного заняття в аудиторії якісно відрізняються від змістового наповнення заняття в режимі онлайн.

Власне проблема контролю та оцінювання студентів під час дистанційного навчання залишається актуальною та досі не вирішеною. Так, існує чимало тестів і завдань, але письмові тести не можуть повністю вирішити всі труднощі, беручи до уваги специфіку викладання клінічних дисциплін, де пріоритетними є відпрацювання практичних навичок та інтерактивне навчання. Перевірка завдань зі зворотним зв'язком із викладачем (коментар, обговорення помилок, зауваження тощо) додатково ускладнюється технічними обмеженнями та великою кількістю студентів у групах [2, с. 102]. У великих групах складно контролювати якість виконання завдань кожним студентом під час онлайн-заняття та максимально об'єктивно всіх оцінити. Отже, одним

із кроків поліпшення ситуації, що склалася, могло би бути зменшення кількості студентів у групі.

Також важливо зазначити те, що психологічно не всі викладачі та студенти сприймають дистанційне навчання належним чином. Викладачі змушені будувати нові взаємовідносини зі студентами, які опинилися по різні боки екрану. Якщо за традиційного навчання одними з чинників успіху були міжособистісні відносини, роль особистості викладача, емоційне спілкування не лише на практичних заняттях, а й поза ними, можливість безпосередньо і швидко впливати на ситуацію, то онлайн-спілкування змінює ставлення студентів до викладача, що може погіршувати його сприйняття студентами. Існує потреба в психологічному супроводі навчального процесу для студентів, у результаті чого викладачеві доводиться постійно шукати нові підходи до кожного студента та групи загалом, визначати особливості сприйняття, психологічні характеристики студентів тощо. А це вже додатковий клопіт.

У деяких медичних вишах уже напрацьований певний досвід онлайн-викладання. Окремі з них навіть мають розроблену та адаптовану програму психологічної і технічної підтримки студентів. Останні мають можливість зв'язатися з персональним асистентом, модератором. Він допомагає їм пристосуватися до особливостей дистанційної форми навчання, підібрати персональну освітню програму, вирішити технічні питання тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Методологія навчального процесу в сучасних умовах потребує постійного вдосконалення.
2. Дистанційна форма організації навчального процесу виникла як об'єктивна необхідність відповідно до вимог сьогодення.
3. Запровадження дистанційної форми навчання у медичному виші переслідує мету забезпечити якісну підготовку лікаря-спеціаліста згідно з існуючими стандартами.
4. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на ефективне поєднання традиційних методів навчання з інноваційними технологіями задля створення оптимального середовища, котре забезпечує умови для всебічного розвитку особистості студента, його становлення як висококваліфікованого фахівця.

навчання. *Наукові записки. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. 2017. Ч. 3. Вип. 11. С. 100–103.

3. Добровольська Н.В. Технологія перевернутого навчання у вищій школі в умовах карантину. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 32. Т. 1. С. 198–202.

4. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / за ред. В.М. Кухаренка,

Список літератури

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Сучасні інтерактивні технології навчання студентів. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2014. № 4. С. 99–104.

2. Гур'янова О.В., Фетько Л.А. Застосування сучасних інформаційних технологій під час підготовки майбутніх учителів трудового

В.В. Бондаренка. Харків : Міська друкарня, 2020. 409 с.

5. Зміна формату проведення лекційних занять для студентів-медиків нового покоління / О.Б. Яременко та ін. *Медицина освіти*. 2018. № 4. С. 117–120. https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/8850/9173

6. Fedchyshyn N.O., Shulhai A.-M.A., Krytskyi T.I. Digitization in education: present

and prospects. *Медицина освіти*. 2022. № 2(96). С. 5–11. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.2.13263

7. Fedchyshyn N.O., Yelahina N.I. Distance learning of future doctors in foreign language: challenges of time. *Медицина освіти*. 2020. № 2(87). С. 33–39. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.2.11144>

References

1. Hurevych R.S., Kademiia M.Iu. (2014). Suchasni interaktyvni tekhnolohii navchannia studentiv [Modern interactive technologies of student learning]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofii, psykholohiia, pedahohika, sotsiologiia – Theory and practice of managing social systems: philosophy, psychology, pedagogy, sociology*. 4: 99–104.

2. Hurianova O.V., Fetko L.A. (2017). Zastosuvannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii pry pidhotovtsi maibutnykh vchyteliv trudovoho navchannia [Application of modern information technologies in the training of future teachers of labor education]. *Naukovi zapysky. Serii: Problemy metodyky fizykomatematychnoi i tekhnolohichnoi osvity – Bulletin. Series: Problems of the methodology of physico-mathematical and technological education*. 3(11): 100–103.

3. Dobrovolska N.V. (2020). Tekhnolohiia povernutoho navchannia u vyshchii shkoli v umovakh karantynu [Technology of flipped learning in higher education in quarantine conditions]. *Aktualni pytan- nia humanitarnykh nauk: zb. nauk. prats mol. vch. Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho uni- versytetu imeni Ivana Franka – Current issues of*

humanitarian sciences: coll. of science works minor academic Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. 32(1): 198–202.

4. Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini: Monohrafiia [Emergency distance learning in Ukraine: Monograph]. Za red. V.M. Kukharenka, V.V. Bondarenka – Kharkiv: Vyd-vo KP «Miska drukarnia», 2020: 409.

5. Iaremenko O.B., Fedkov D.L., Dobrianskyi D.V., Dudka P.F., Ilnytskyi R.I., Tarchenko I.P., Meliksetian A.V. (2018). Zmina formatu proveden- nia lektsiinykh zaniat dla studentiv-medykiv novoho pokolinnia [Changing the format of lectures for new generation medical students]. *Medychna osvita – Medical education*. 4: 117–120. Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/8850/9173

6. Fedchyshyn N.O., Shulhai A.-M.A., Krytskyi T.I. (2022). Digitization in education: present and prospects. *Medychna osvita – Medical education*. 2 (96): 5–11. DOI 10.11603/m.2414-5998.2022.2.13263

7. Fedchyshyn N.O., Yelahina N.I. (2020). Dis- tance learning of future doctors in foreign language: challenges of time. *Medychna osvita – Medical edu- cation*. 2 (87): 33–39. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.2.11144>

Отримано 17.12.2024

Електронна адреса для листування: fedushunno@tdmu.edu.ua